

یک کف دست با پنج انگشت

آشنایی با راهبرد دست فشرده
برای بهبود خواندن

اشاره

حتماً خوانندگان محترم مجله از شماره‌ی نخست این دوره، سلسله مطالب «ازوپ در کلاس درس» و نیز تجربه‌های معلمان ایرانی با عنوان «همراه با آموزگاران در توسعه‌ی سواد خواندن» را مطالعه کرده‌اند. همان‌طور که پیش از این نیز ذکر کرده‌ایم، مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در نظر دارد، در ارتباط با توسعه‌ی سواد خواندن دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی، در دوره‌ی دوازدهم، مطالب متنوعی را در اختیار مخاطبان خود قرار دهد. از این‌رو، در بخش تجربه‌های مشترک مجله، با بهره‌گیری از تجربه‌های معلمان آمریکایی، با تعدادی از راهبردهای استفاده شده توسط آن‌ها در توسعه‌ی سواد خواندن آشنا خواهیم شد. این تجربه‌ها را در این شماره و شماره‌های ۵، ۶ و ۸ چاپ خواهیم کرد.

نویسنده: کاتلین فینی جانسون
ترجمه‌ی: طیبه الدوسی

راهبرد دست فشرده^۱ چیست؟

دست فشرده راهبردی است که برای کمک به دانش‌آموزان در درک مطلب استفاده می‌شود تا اتفاقات مهم داستان را پشت سر هم بیاورند یا وقایع شاخص را در یک بخش غیرداستانی خلاصه کنند. دانش‌آموزان اتفاقات یا وقایع را روی شکل یک دست مرتب می‌کنند، اطلاعات با ارزش را در انگشتان و تصاویر را در کف دست قرار می‌دهند.

چه وقت از این راهبرد استفاده می‌شود؟

دانش‌آموزان، بعد از این که خواندن داستان یا بخش غیرداستانی را به پایان رساندند، دست فشرده را ایجاد می‌کنند.

چرا از این راهبرد استفاده می‌کنیم؟

به کمک این راهبرد، دانش‌آموزان آن‌چه را که خوانده‌اند، به شکل سازمان یافته‌ای

خلاصه می‌کنند. آن‌ها با استفاده از رسم خطوط کلی دست، اطلاعات جدید و دانسته‌های قبلی‌شان را با هم ترکیب می‌کنند. این شکل هم‌چنین به دانش‌آموزان کمک می‌کند، نکات مهم یا وقایع شاخص را در مطلب خواندنی خود مرور کنند و به‌خاطر بیاورند.

چگونه از راهبرد دست فشرده استفاده می‌شود؟

بعد از خواندن هر داستان یا متن نمایشی، معلم راهبرد را با پرسش از دانش‌آموزان درباره‌ی این‌که از خلاصه کردن، چه می‌دانند، شروع می‌کند. بحث ادامه پیدا می‌کند و سپس معلم خطوط کلی دست را بزرگ روی تابلو رسم می‌کند و یک دست فشرده ایجاد می‌کند. فرایند را طراحی می‌کند و تمام آن را توضیح می‌دهد.

در یک متن غیرداستانی، معلم مهم‌ترین وقایع متن را در قسمت انگشتان دست می‌نویسد. یک تصویر هم در کف دست می‌کشد. هم‌چنین ممکن است، نکته‌ای مهم را به تصویر بکشد یا از تصاویری که همه‌ی وقایع را نشان می‌دهد، به صورت کلاژ استفاده کند. در آثار داستانی، معلم یکی از عناصر داستان را در هر انگشت دست می‌نویسد (فضا، شخصیت‌ها، مشکل یا حادثه‌ی مهم، راه‌حل و نتیجه). بار دیگر ممکن است یک نکته‌ی مهم در کف دست به تصویر کشیده شود یا تصاویر کوچکی که نشان‌دهنده‌ی چند ایده‌ی اصلی باشند. ترسیم شوند. ممکن است تصویر، درسی را که از متن گرفته شده است، ترسیم کند.

بعد از این که معلم راهبرد را طراحی می‌کند، دانش‌آموزان برای ایجاد یک دست فشرده با یکدیگر کار می‌کنند. معلم یک داستان یا بخشی از یک متن غیرداستانی را می‌خواند و از دانش‌آموزان می‌خواهد، درباره‌ی نکات مهم آن فکر کنند. دانش‌آموزان نظراتشان را مطرح می‌کنند و معلم آن‌ها را روی تابلو فهرست می‌کند. سپس دانش‌آموزان به طور گروهی تصمیم می‌گیرند، مهم‌ترین نکات کدام‌ها هستند که باید در شکل دست گنجانده شوند و دور آن‌ها را خط می‌کشند. معلم یا دانش‌آموزی داوطلب، نکات را روی یک دست فشرده می‌نویسد.

دفعه‌ی بعد که این راهبرد به کار گرفته می‌شود، معلم متن را برای دانش‌آموزان می‌خواند یا از دانش‌آموزی می‌خواهد آن را برای بقیه‌ی کلاس بخواند. سپس کلاس را به گروه‌های کوچک یا دو نفره تقسیم می‌کند. هر گروه یا هر دو نفر، یک شکل دست فشرده را دریافت می‌کنند یا به آن‌ها آموزش داده می‌شود چگونه یک دست فشرده را روی یک تکه کاغذ رسم کنند. سپس گروه‌های کوچک، دست‌های فشرده‌ی خود را کامل می‌کنند.

راه‌های دیگر استفاده از این راهبرد چیست؟

پاراگراف‌نویسی: دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر ممکن است از راهبرد دست فشرده برای آمادگی نوشتن استفاده کنند. معلم یک دست را بالا می‌برد تا به دانش‌آموزان نشان دهد، چگونه انگشت شست و انگشت کوچک دست به هم ربط دارند. دانش‌آموزان جمله‌ی اصلی را در انگشت شست، اجزای فرعی را در انگشتان وسط و جمله‌ی نتیجه را

در انگشت کوچک می‌نویسند. سپس پاراگرافشان را با جمله‌ی اصلی از انگشت شست شروع می‌کنند و در ادامه‌ی آن، جملات فرعی انگشتان دیگر را می‌نویسند. آن‌ها یاد می‌گیرند، جمله‌ی نهایی که روی انگشت کوچک نوشته شده است، به جمله‌ی اصلی در انگشت شست مربوط می‌شود.

کمک دانش‌آموز به دانش‌آموز: این راهبرد برای دانش‌آموزان بزرگ‌تر که به عنوان دوست، راهنمای دانش‌آموزان کوچک‌تر هستند، مفید است. این دوستان از طریق هدایت هر دانش‌آموز به چگونگی ترسیم تصویر در کف دست، به او در کامل کردن شکل کمک می‌کنند.

ایجاد تعاملات بین متن و طرح کلی: این راهبرد به دانش‌آموزان کمک می‌کند، تعاملات بین متن و طرح کلی مطلب خواندنی‌شان را درک کنند و به ویژه با متن خبری یا مجموعه‌های غیر داستانی طولانی و سخت تناسب دارد. دانش‌آموزان برای بحث درباره‌ی معانی، دوباره‌خوانی متن و رسیدن به اتفاق نظر درباره‌ی عبارت‌های خلاصه شده (تعاملات ایجاد شده بین متن و طرح کلی هر بخش)، به طور گروهی کار می‌کنند.

زیرنویس

1. Summary hand
2. Cross-Age Tutors (Cross-Age Tutors are students in higher grade levels who work with younger students)
3. generating interactions between schemata and text(GIST)

منبع

60 Strategies for improving reading comprehension in grades K-8/
Kathleen Feeny Jonson-California: Corwin Press, 2006.